

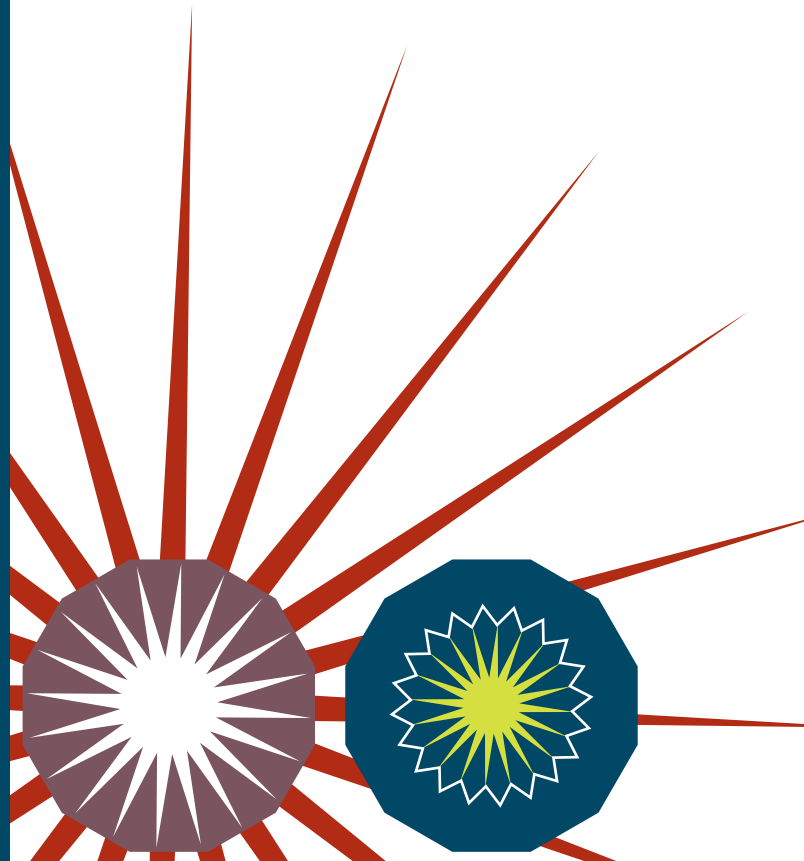
SS

EESTI
STATISTIKA

2009

objekte 3

AASTAARUANNE

STATISTIKAAMET 2009

Sisukord

Peadirektori eessõna	3
Põhisündmused 2009	4
Statistikaprogramm	5
Statistikaameti tööprotsess	14
Statistika levi	21
Statistikaameti töötajad	24
Statistikaameti rahastamine	28
Publikatsioonid 2009	30

Hea lugeja!

Möödunud aasta eristub varasematest suuresti. Juba aasta alguses, mõni nädal pärast eelarve vastuvõtmist Riigikogus, oli selge, et see ei vasta realsusele. Jaanuarikuus piiras rahandusminister kulusid ja veebruari lõpuks sai esimene muudatus ka rahvaesindajate heakskiidu. Majanduslanguse kiirus aga näitas kohe, et veel enne jaanipäeva tuleb riigi rahanduse tasakaalus hoidmiseks teha uus eelarvevähendus.

Iseenesestmõistetavalt tuli aasta keskel tehtud muudatuste tõttu plaane kiiresti muuta, kusjuures rahvusvahelised kohustused ja kokkulepped statistika valdkonnas ei olnud muutunud. Seetõttu ei saanud ka Vabariigi Valitsus 2009. aasta statistikaprogrammi mahtu kuidagi vähendada, mistõttu sama töö tuli teha rohkem kui viiendiku võrra vähendatud personalieelarvega. Aasta keskel vähendasime organisatsioonisisese kokkuleppe alusel töötajate tulusid ja alates 1. septembrist olime sunnitud iga kümnennda töötaja koondama. Tänu nendele erakorralistele meetmetele suutsime aasta vältel kahel korral vähendada eelarvega ikkagi välja tulla.

Segadus ei toonud kaasa tagasilööke harjumuspärase regulaarse andmestiku esitamisel, küll aga peatus osa arendustegevusi. Kiirustades jätkusid 2011. aasta rahva ja eluruumide loenduse, 2010. aasta prooviloenduse ning 2010. aasta põllumajandusloenduse ettevalmistused. Eurole ülemineku püüdluse tõttu olid suure tähelepanu all riigi rahanduse ja tarbijahinnaindeksi andmed. Et kindlustada andmete usaldusväärsust, tegi Euroopa Komisjon hindamissmissioonid vastavalt 2009. aasta teises ja 2010. aasta esimeses kvartalis.

Eesti on Majandusliku Arengu ja Koostöö Organisatsiooni (OECD) liikmekandidaat. Enne liitumist hinnati ka Eesti statistikasüsteemi valmisolekut kõrge arengutasemega riikide ringi astumiseks. Sügiseks valmis hindamisraport ja statistika-komitee hindas meie valmisolekut positiivselt.

Kriisi ajal näib vajadus andmete järele pigem kasvavat. Kiirete muutuste tingimustes peavad statistikud olema eneskriitilisemad andmete ajakohasuse suhtes. Kriis juhatab tõenäoliselt sisse suured muudatused Euroopa statistikasüsteemis, mis aga tingimata ei tähenda, et ajalooliselt väljakujunenud pea peale pööratakse.

Täna kõiki kolleege suure pühendumuse ning andmeesitajaid ja statistika kasutajaid hea koostöö eest.

Priit Potisepp
peadirektor

Põhisündmused 2009

- ■ ■ ■ ■ ■ 11. märtsil 2009 võeti vastu Euroopa Liidu statistikaseadus (Euroopa Parlamendi ja Euroopa Nõukogu määrus nr 223/2009 Euroopa statistika kohta). Selle määruse alusel saatis Eesti rahandusminister Eesti Valitsuse nimel Euroopa Komisjonile kirja, milles kinnitas, et Euroopa statistikasüsteemi kontaktasutus koos kõige sellest tulenevaga on Statistikaamet.
- ■ ■ ■ ■ ■ 4.–5. juunil käis Eurostat hindamas Statistikaametis tehtavat rahandusstatistikat.
- ■ ■ ■ ■ ■ 15.–17. juunil viibis Statistikaametis OECD ekspertrühm, et varem kogutud info ja seekordsete arutelude põhjal hinnata Eestis tehtava riikliku statistika vastavust OECD statistikanõuetele.
- ■ ■ ■ ■ ■ 27. juulil oli Statistikaametis visiidil Eurostati peadirektor Walter Radermacher.
- ■ ■ ■ ■ ■ 31. detsembril 2009 algas REL 2011 prooviloendus, mis kestis 2010. aasta 31. märtsini. Ühtlasi toimus esimene e-loendus — inimesed said ise loendusankeeti veebis täita.
- ■ ■ ■ ■ ■ Koos Eesti Statistikaltsusega korraldati konverents „Registrid ja rahvaloendus“, millel arutati riiklike registrite arengusuundi ja tänapäeva rahvaloenduse meetodeid.
- ■ ■ ■ ■ ■ Tehti ettevalmistusi statistiliste aruannete eeltäitmiseks andmetega, mis majandusüksused on äriregistrile majandusaasta aruandega elektroonselt esitanud.
- ■ ■ ■ ■ ■ Statistikaamet osales taas Eesti Kvaliteediühingu korraldatavas projektis „Edasipürgiva organisatsioon“ ning pälvis edasipürgiva organisatsiooni auhinna.
- ■ ■ ■ ■ ■ Senise Eesti Statistika Kuukirja asemel hakkas ilmuma Eesti Statistika Kvartalikirj, milles ilmuvad artiklid olulistel ja päevakajalistel teemadel.
- ■ ■ ■ ■ ■ Aasta alguses esitleti tarbijatele statistikakogumikke „Pilk tööellu“, „Ränne 2000–2007“ ning „Linnad ja vallad arvudes 2008“.
- ■ ■ ■ ■ ■ Statistikaamet liitus sotsiaalvõrgustikega Facebook ja Twitter ning avas statistikablogi.

Statistikaprogramm

EUROSTATI PEADIREKTOR TALLINNAS

27. juulil 2009 viibis Tallinnas Euroopa statistikakeskuse juht Walter Radermacher. See oli viimaste aastate jooksul teine kord, kui Eestis käis Eurostati peadirektor. Külaskäigu peamine põhjus oli lihtne: uus statistikajuht tahab end näidata kõikide liikmesriikide statistikakeskustes. Walter Radermacheriga on Statistikaametil head töösuhted. Euroopa Liidu koosolekutel istuvad Eesti ja Saksamaa kõrvuti ning Saksamaa keske statistikaameti endise direktoriga olime seetõttu väga tihedalt kokku puutunud juba varem. Alates 2008. aasta keskpaigast on Eesti Euroopa statistikasüsteemi partnerlusgrupi liige ja ka seetõttu lävime Eurostati tippjuhtidega väga tihedalt.

Tööpäev jagunes kahte ossa. Hommikupoolikul kohtusid Walter Radermacher, Statistikaameti peadirektor Priit Potisepp ja Rahandusministeeriumi asekanstler Tiina Tamm rahandusministriga ning pärast seda pidas Radermacher Statistikaameti juhtidele loengu Euroopa statistikasüsteemi ülesannetest ja edasise arengu visioonist.

Rahandusministriga kohtumine ei olnud lihtsalt vastastikune viisakusavaldus, vaid jutuajamine üsna konkreetsetel teemadel. Esimese teemana arutati statistikute rolli riigi rahanduse kontekstis ja leiti, et enne valitsemissektori finantsotsuste langetamist on oluline arvepidamise põhimõtete ja reeglitega põhjalikult tutvuda ning neid selgitada. Maastrichti kriteeriumite hindamisel kasutatakse olulisel määral Statistikaameti ja Rahandusministeeriumi andmeid, mistõttu on väga tähtis, et riigikassa, eelarvepoliitika kujundajad ja statistikud teeksid koostööd. Teise teemana tuli arutamisele eelseisev rahva ja eluruumide loendus ning selle ettevalmistamine Eestis. Majanduslanguse tingimustes on selliste kulukate statistikatööde korraldamine raske, kuid jõuti arusaamale, et tegemist on rahvusvaheliselt kokku lepitud ja koordineeritud statistikameetmega, ning saadi kinnitust, et Euroopa Parlamendi ja Euroopa Nõukogu määruse (EÜ) nr 763/2008 alusel tehtud plaane ja kehtestatud reegleid ei ole kavas muuta. 2009. aasta sügisel otsustatigi Eesti järgmise rahvaloenduse aeg ja moment. Kolmanda teemana räägiti statistika õiguskeskkonna muutustest. Euroopa Liidu statistikamäärus jõustus 2009. aastal ja ka Eestis töötatakse välja uut statistikaseadust.

Statistikaameti juhtidele peetud loengus oli kesksel kohal Euroopa Liidu uus statistikamäärus kui riikliku statistika uue arenguperioodi sissejuhataja. Määruse eesmärk on luua reaalne süsteem, kus meetodikaid ja protsesse, aga ka töövõtteid ja -vahendeid on ühtlustatud nii palju kui võimalik, arvestades samal ajal subsidiaarsuse põhimõtet. Sellise arengu eelduseks on hästi toimivad professionaalsed koostöövõrgustikud. Statistikasüsteem on globaalses infoühiskonnas silmitsi mitmetahulise ülesandega: ühelt poolt kasvab ja muutub tarbijate vajadus andmete järele, teiselt poolt jäävad muutumatuks või koguni vähenevad eelarved ning kolmandaks tuleb vähendada andmeesitajate koormust. Kõige selle juures tuleb tagada andmete kvaliteet ja seda ka parandada. Lahendusi peab otsima tehnoloogia arengust ja protsesside tõhustamisest, aga ka eri andmeallikate (ankeedid ja registrid) ning vaatluste integreerimisest (andmeaida põhimõttel), millega saadakse eri tüüpi väljundeid makro-, mikro-, meso- ja metaandmete vormis. Näib ilmne, et senistel alustel statistikasüsteem ülesannete ja piirangutega toime ei tule. Alanud kümnend peab tooma ulatuslikke muudatusi, mida suures ja keerulises süsteemis saab teha vaid samm-sammult, hästi

kavandades ja kõigi osaliste pühendumusega. Ilmselt näeme, et üksikandmeid hakatakse kasutama nii, et riigipiire tuntakse järjest vähem või ei tunta üldse. Osa andmetöötlustest võidakse teha spetsialiseerumise järgi liikmesriigist väljaspool või jagatud veebikeskkonnas. Kui Euroopa statistikasüsteem on uute *ad hoc*-uuringute juurutamisel liiga aeglane, tuleb Eurostatil teha Euroopa valimiga uuring, millesse riigi statistikaüksus puutub ehk vaid andmekogujana, kui sedagi. Samal ajal saadakse sellise lähenemise korral kätte kogu Euroopa kohta käivad kokkuvõtlikud andmed ja puudu jäävad väikeriikide taseme väljundid.

Tööpäevale eelnenud pühapäeva õhtul tegid Walter Radermacher, Priit Potisepp ja Statistikaameti rahvusvahelise koostöö juht Meelis Somelar koos tuntud kunstiajaloolase Jüri Kuuskemaaga mõnusa saksakeelse ekskursiooni vana hansalinnas. Tallinnast lendas Radermacher Riiga.

Eurostati peadirektor Walter Radermacher
Tallinna vanalinnas

EESTI TEEL OECD LIIKMEKS

2010. aastal täieneb Majandusliku Koostöö ja Arengu Organisatsiooni (OECD) 30-liikmeline pere tõenäoliselt nelja uue liikmega. Üks sel aastal liitumiskutset saada lootvatest riikidest on Eesti, kes on selle nimel sihipärast tööd teinud juba viimased kolm aastat. Statistikaametis tehtava statistika ja OECD statistikavajaduste kooskõla hindamine kulmineerus 2009. aasta juunis, kui Statistikaametis käis sellekohane ekspertrühm.

15. juuni pärastlõunal saabusid Tallinnasse kaks OECD Pariisi peakorteri ametnikku ja kaks OECD liikmesriike esindavat statistikaeksperti. Tim Davis ja Julien Dupont OECD-st, Bente Dyrberg Taani statistikaametist ning Wlodek Okrasa Poola statistikaametist olid valmistunud järgmise kolme päeva jooksul koguma uut teavet ja verifitseerima varem kogutud andmeid Eesti statistikasüsteemi vastavusest rahvusvahelistele normidele ning heale tavale.

Tegelikult oli OECD hakanud Eesti riiklikku statistikat üle vaatama juba tunduvalt varem — 2008. aasta jooksul saabus Statistikaametisse eri valdkondi puudutavaid infopäringuid, milles sooviti saada andmeid nii statistika tegemise aluseks olevate seaduste kui ka aegridade pikkuse kohta. Järgmise kahe päeva jooksul Statistikaametis töötanud lõpphindamisrühma ülesanne oli täpsustada varem vaatluse all olnud valdkondades kerkinud küsimusi ja kontrollida üle väiksemad, seni hindamata valdkonnad, et saada vajalik info lõppraporti koostamiseks.

16. juuni hommikul tervitas Priit Potisepp rühma liikmeid ja kahepäevane küsimuste-vastuste maraton võis alata. Võib öelda, et Statistikaamet oli selleks tähtsaks kohtumiseks hästi valmistunud. Kuigi OECD valitud käsitletavad teemad selgusid lõplikult alles kümmekond päeva enne missiooni algust, olid kõik kakskümmend hindamisprotsessi kaasatud Statistikaameti töötajat kohtumisteks hästi valmistunud. Kaasatud inimeste ring oli tõesti lai, ulatudes peadirektorist kuni analüütikute ja juhtivstatistikuteni välja. Esimesel päeval oli arutlusel mitu tähtsat, valdkonnana ka laiemat avalikku tähelepanu leidvat teemat, näiteks rahvamajanduse arvepidamine, rahandus- ja hinnastatistika, aga ka ettevõtlusstatistika ning statistika seadusandlik raamistik. Enamik teise päeva teemadest olid kitsama suunitlusega — tootmise ja nõudluse indeksid, äriregister, andmeedastusstandardid jms. Ühe teemaplokina lisandus Statistikaameti vastutusosal olevatele valdkondadele Eesti Konjunktuuriinstituudi (EKI) pädevuses olev temaatika. EKI direktor Marje Josing ja EKI majandusuuringute sektori juhataja Evelin Ahermaa vastasid mitmesugustele baromeeter- ja tarbijauuringutega seotud küsimustele.

Visiidi kolmandal päeval käis OECD lõpphindamisrühm Eesti Pangas, kus arutati selliste statistikavaldkondade üle nagu riigivõlg, pankade kasumlikkus, riigieelarve tasakaal jms.

Üldiselt jäi ekspertrühm Eestis kuulduga-nähtuga rahule, vaid mõne teema kohta oli neil mõningaid märkusi. Varem kogutud info ja kolmepäevase Tallinnas käigu tulemusena valmis 2009. aasta oktoobris raport, mis esitati 26. oktoobril toimunud OECD statistikakomitee nõupidamisele otsuse tegemiseks. Raport lõppes soovitusel tunnistada Eestis tehtud statistika üldjoontes koherentseks teistes OECD liikmesriikides tehtava statistikaga. Formaalse seisukoha tegi OECD statistikakomitee teatavaks kirjalikult 2009. aasta detsembris, tunnistades, et Eestis tehtud riiklik statistika ja EKI statistika vastavad OECD standarditele.

OECD MAAILMAFOORUM JA STATISTIKAKOMITEE ERIISTUNG PUSANIS

Kolmas üleilmne statistikafoorum „Statistika, teadmus ja poliitika“, mille seekordne teema oli „Arenu mõõtmine, visioonide loomine, elukvaliteedi tõstmine“, toimus Lõuna-Koreas Pusanis 27.–30. oktoobril 2009. Enne foorumit toimus OECD statistikakomitee koosolek, kus hinnati liitumiskandidaatide valmisolekuraporteid. Eesti on OECD liikmekandidaat ja üks paljudest hinnatavatest valdkondadest on riiklik statistika. 2008. aastal koostati sellekohane plaan, hinnati OECD-le oluliste statistikate nõuetele vastavust ja valmistati ette liitumiseelne raport komiteele hindamiseks. Liitumisvalmiduse kaitsmine oli Priit Potisepa peamine Pusani sõitmise põhjus.

Foorum toimus OECD ja Korea statistikaameti koostöös. Sellest võttis osa ligi 1500 delegaati 130 riigist. Foorumi tähtsust rõhutas see, et avakõne pidas Korea Vabariigi president ja OECD peasekretär juhtis ka üht plenaarsessiooni. Laias laastus võib ütelda, et tegemist oli ülemaailmsest finants- ja majanduskriisist oluliselt mõjutatud teemakäsitlusega, kuid OECD oli hakanud arengut uuesti lahti mõtestama juba mitu aastat enne kriisi.

Alates 1930. aastatest ehk kogu rahvamajanduse arvepidamise kontseptsiooni sünnist on sisemajanduse koguprodukti (SKP) käsitletud ühiskondliku kasvu peamise indikaatorina, s.t majanduse kasvu on sageli võrdsustatud ühiskonna arenguga. Ometi kuulevad poliitikud ja teadlased inimeste käest, et hoolimata majanduskasvu statistilisest tõestusest, ei ole paljudes maailma riikides elukvaliteedi tegelikku tõusu tunda. Korea ise on tüüpiline sellise vastuolu näide. Ilmselt toimub majanduskasv suuresti keskkonna arvelt, kuid on põhjust kahelda, kas selline kasv on jätkusuutlik. Mis on ühiskondliku arengu õige mõõdik? Kas SKP juhatab poliitikate kujundajad valedele radadele? Kõik kolme ja poole päeva jooksul arutlusel olnud teemad olid seotud nende küsimustega.

OECD on hakanud käesoleva sajandi esimesel kümnendil majandusliku arengu kõrvale jõulisemalt tooma sotsiaalset ja keskkonnaaspekti ning välja kujundama alternatiivseid näitajaid.

Kindlasti ei saa ütelda, et maailmas oleks näitajate puudus ja see puudujääk viis finants- ja majanduskriisini. Pigem on probleem näitajate paljususes ja nende kasutamise oskuses. Samuti luuakse ja võimendatakse üldmajanduslikke näitajaid ning jäädakse hätta inimese ja leibkonna eluolu mõõtmisega (kuidas inimesed majanduse kasvust ja langusest osa saavad). Kellelegi ei ole uudis, et statistiliste uuringute ja näitajate ettevalmistamisel tuleb kuulata tarbijaid ning jälgida, et kogutud andmed ja elluviidavad poliitikad oleks omavahel seotud ning elukvaliteedi muutusi oleks võimalik rakendatud poliitikatega kokku viia. Viimati mainitu puhul on teooria ja reaalsus teineteisest siiski üsna kaugel. Sellises tootja ja tarbija dialoogis on seni domineerinud statistikud ja riigi administratsioon. Suurendama aga peaks kodanikuühenduste ja statistikute koostööd. Ühiskond peab rohkem uskuma sellesse, millised heaolu- ja arengunäitajad tõepoolest toimivad, tegemist ei saa olla vaid akadeemilise kontseptsiooniga.

Foorumi keskne ja läbiv teema oli kahtlemata Stiglitz-Sen-Fitoussy raport. Raporti^a on koostanud Prantsusmaa presidendi moodustatud töörühmad. Mingil määral, lihtsustatult sõnastatuna, võib seda raportit nimetada ka SKP kasutamise kriitikana. Väga tõenäoliselt juhatab raport sisse paljud arenenud ja arenevate riikide statistikasüsteemide muutused, mis järgmise kümne aasta jooksul toimuvad. Euroopa Liit on juba algatanud projekti „GDP and beyond“.

^a http://www.stiglitz-sen-fitoussi.fr/documents/rapport_anglais.pdf.

Foorumil tehti järgmised järeldused.

1. Kogu ühiskonna arengut saab suunata mõõtmise kaudu ehk statistika ise võimaldab arengut soovitavas suunas mõjutada.
2. Oleme mõõtnud valesid nähtusi ja vajalikku ebapiisavalt.
3. SKP ei sobi heaolu mõõdikuks, see on loodud kaupade ja teenuste turu tegevuste mõõtmiseks. Enamik kasutajatest ei tunne selle näitaja limiite, see võimendatakse üle ja muud olulised näitajad jäetakse vaatluse alt välja.
4. SKP on jätkusuutlikkuse mõõdikuna pigem ohtlik. Praegune finants- ja majanduskriis näitab, et varade (tooraine, väärtpaberid, kinnisvara) väärtuste fiktsioonid ja mullid kajastusid rahvamajanduse arvepidamises lisandväärtuse kasvuna, mida võib pidada süstemaatilise moonutuse ilmekaks näiteks.
5. Heaolu kasv on mõõdetud poolikult, kui ei võeta arvesse toodete kvalitatiivset arengut (parim näide on siin elektroonikatooted).
6. Ei ole olemas ühte, kõiki heaolu aspekte hõlmavat mõõdikut.
7. Ei maksa alahinnata kvalitatiivseid ja subjektiivsetel hinnangutel põhinevaid näitajaid, nad on arvestatav aseaine juhaks, kui kvantitatiivseid näitajaid ei ole. Siiski tuleb subjektiivsed ja objektiivsed näitajad esitada nii, et neid saaks eristada.
8. Raport juhib tähelepanu ühiskonna statistilisele kirjaoskusele. Sellest oleneb, kui palju indikaatoritest ja nendega seotud piirangutest üldse aru saadakse.

Eespool räägitud valguses võib jääda mulje, et praeguse aja kõige populaarsem rahvamajanduslik indikaator on kasutu, kuid niisugust järeldust ei saa kindlasti teha. SKP on kokkuvõtlik näitaja, mida kasutatakse väga aktiivselt. Rahvamajanduse arvepidamise käigus sünnib makromajandusandmestik, sh palju eri vaatenurkade vahekokkuvõtteid. Maailma statistikasüsteemis on aastakümneid pingutatud, et luua ühtne arvepidamise raamistik, teda uuendada ja seejärel globaalselt kasutusele võtta. Tegemist on ühe keskse makromajandusandmete komplektiga, mida turud jälgivad. Edaspidi on vajalik vältida SKP liigset võimendamist ja arvamust, et see on ainus või peamine heaolu iseloomustav näitaja. Mingil määral on probleem hoopis kommunikatsioonis, metaandmete lihtsas ja mugavas kättesaamises ning kasutamises.

Majandusliku koostöö organisatsioonile on tähtis liikmesriikide usaldusväärse, ajakohase ja võrreldava andmestiku olemasolu. OECD publitseerib igal aastal mitmesugustel teemadel statistilisi ja analüütilisi väljaandeid ning avaldab andmeid oma veebilehel. Enne kui kandidaadid organisatsiooniga liituvad, hinnatakse ka kvaliteetsete andmete olemasolu eri statistikavaldkondades. Eestil on Euroopa Liidu liikmena lihtsam nõudeid täita kui mõnel teisel riigil. OECD arvestab paljudel juhtudel Euroopa statistikanõudeid ja võtab andmeid Eurostatist nii palju kui võimalik.

26. oktoobril toimunud statistikakomitee eriistung oligi mõeldud kandidaatriikide (Eesti, Iisrael, Sloveenia ja Tšiili) statistikasüsteemide hindamisraportite kinnitamiseks. Igal kandidaatriigil tuli vastata raportist kerkivatele küsimustele. Kuivõrd Eesti kohta koostatud raportis palju küsitavusi ei olnud, siis komitee meid eriti ei küsitlenud. Mõned probleemid on raportis siiski nimetatud ja neid käsitleti juba enne komiteele tehtud ettekandes. OECD statistikakomitee võttis Eesti statistikasüsteemi liitumisraporti teadmiseks ja hindas liitumisvalmidust statistikatöö nurga alt positiivselt.

EUROSTAT KÄIS RAHANDUSSTATISTIKAT HINDAMAS

4.–5. juunil käis Statistikaametis Euroopa Komisjoni (Eurostat) delegatsioon koosseisus Luca Ascoli, Lena Frej Ohlsson, Cecilia Pop (Eurostat), Hans Olsson (Euroopa Keskpank) ja Ingrid Toming (Euroopa Komisjoni majanduse ja rahanduse peadirektoraat). Visiidi põhieesmärk oli 2007. aasta visiidi ja 2009. aasta aprillikuise aruande järelkontroll; peale selle arutati visiidi käigus üksikasjalikult kassa- ja tekkepõhise segaarvepidamise üleviimist täielikult tekkepõhisele arvepidamisele ning Euroopa Liidu fondide ja muude saada- ja makstaolevate nõuete arvestamist, et veenduda ESA95 valitsemissektori defitsiidi ja võla käsiraamatu reeglitest kinnipidamises. Peale Statistikaameti ametnike olid aruteludesse kaasatud Rahandusministeeriumi ja Eesti Panga esindajad.

Kahepäevase arutelu jooksul arutati ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse ja Maastrichti defitsiidi- ja võlakriteeriumide täitmise hindamise aluseks oleva aruandluse üksikasju. Detailselt räägiti Eurostati meetodiliste otsuste põhjal läbi sellised arvepidamise nüansid nagu riigi antud garantiide arvestus; riigi poolt võlgade ülevõtmine, tühistamine ja mahakandmine; riigi ja erasektori koostööprojektide kirjendamine; müügi-tagasirenditehingud; kapitalisüstid riigiettevõtetesse; dividendide maksmine ja privatiseerimistehingud.

Erilise tähelepanu osaliseks sai Eestile üleliigsete laovarude eest määratud trahvide kirjendamine, sest 2004. aastal Euroopa Liiduga liitunud ja üleliigsete laovarude eest trahvi saanud liikmesriikidest oli Eesti kõige suurema trahvi maksja ning ühtlasi ainus, kes otsustas saadud trahvi liigses laovarus süüdi olevatelt ettevõtetelt sisse nõuda. Selline juhtum pakkus Eurostatile meetodilise tõlgendamise seisukohalt huvi ja edaspidiseks üldise arvestusreegli väljapakkumiseks palus komisjon Statistikaametil koostada Eestis tehtud trahvide sissenõudmise juhtumite kohta täpsema analüüsi.

Täielikult tekkepõhisele arvepidamisele ülemineku teemal peetud arutelude käigus jäi otsustamata trahvide kajastamise küsimus, sest Eurostat hindas riigiraamatupidamisest tulenevaid trahvinõuete tekkepõhiseid andmeid valitsemissektori rahandusstatistika jaoks ebasobivaks. Statistikaamet ja Rahandusministeerium lubasid teha sellel teemal lisauurimistööd ning võimaluse korral parandada trahvinõuete raamatupidamisliku kajastamise meetodikat. Sellel teemal jätkatakse Eurostatiga kirjalikku arutelu, et leida parim meetodiline lahendus.

Eurostat jagas visiidi käigus ka meetodilisi soovitusi valitsuse vastuvõetud 2009. aasta eelarve kokkuhoiumeetmete kajastamiseks valitsemissektori arvepidamises ning järgmises defitsiidi- ja võlatasemetes aruandes. Arutlusel olid riigimaade müügitehingute kajastamine ja Eesti Arengufondilt Eesti Telekomis aktsiate tagasivõtmise tehing ning nende tehingute võimalik mõju valitsemissektori defitsiidi- ja võlanäitajatele.

Komisjon jäi Statistikaametis tehtava rahandusstatistika kvaliteediga rahule ja hindas kasutatava meetodika rahvusvahelistele nõuetele vastavaks. Visiidi lõppedes märkis Eurostati delegatsiooni juht, et pärast viimast visiiti 2007. aastal on ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse aluseks olevas rahandusstatistikas ära tehtud märkimisväärselt suur töö ning tänas Statistikaameti suurepärase koostöö ja avatuse eest. Järgmist korralist rahandusstatistikateemalist visiiti on Eestisse oodata pooleteise aasta pärast.

VALMISTUTI 2011. AASTA RAHVA JA ELURUUMIDE LOENDUSE PROOVI-LOENDUSEKS

2009. aastal jätkusid 2011. aasta rahva ja eluruumide loenduse (REL 2011) ettevalmistustööd, mille põhiohk oli prooviloenduse ettevalmistamisel.

15. oktoobril 2009 kinnitas Vabariigi Valitsus REL 2011 loendusmomendiks 31. detsembri 2011, millele järgneb loendusaeg kuni 31. märtsini 2012. Vabariigi Valitsuse rahvaloenduskomisjoni 27. jaanuari 2009. aasta otsus jättis kehtima valitsuskomisjoni 11. septembri 2008. aasta otsuse korraldada 2011. aastal kombineeritud meetodil kõikne loendus (kombinatsioon registriandmetest, e-loendusest ja silmast-silma-intervjuudest).

Oluline uuendus oli arvutite abil tehtava andmekogumise ettevalmistamine ja iseloendamise ehk e-loenduse võimaluse loomine.

Prooviloendus toimus kahes osas: esimesena toimus 31.12.09–21.02.2010 e-loendus Statistikaameti elektroonilises andmete esitamise keskkonnas eSTAT, seejärel andmete korrastus ja 5.03.2010–31.03.2010 küsitlusloendus.

Prooviloenduse piirkonnad valiti välja järgmiselt:

- 1) Tallinna linn, Kesklinna linnaosa: Raa tänava hooned;
- 2) Tallinna linn, Lasnamäe linnaosa: Narva maantee, Ussimäe tee ja Linnamäe tee vaheline ala;
- 3) Harju maakond, Viimsi vald: Kelvingi ja Rohuneeme küla;
- 4) Harju maakond, Rae vald: Peetri küla;
- 5) Ida-Viru maakond, Narva linn: Partisani tänav 1, 1a, 3, 3a, 5, 7, 9;
- 6) Ida-Viru maakond, Püssi linn: Kivitee ja Raudtee tänav vaheline ala;
- 7) Järva maakond, Paide linn: Raudtee, Tiigi ja Jaama tänav vaheline ala;
- 8) Järva maakond, Ambla vald: Aravete alevik;
- 9) Pärnu maakond, Halinga vald: Pärnu-Jaagupi alev;
- 10) Võru maakond, Rõuge valla külad: Aabra, Augli, Haabsilla, Haki, Hallimäe, Heibri, Hinu, Hotõmäe, Hurda, Härämäe, Jaanipeebu, Jugu, Järveküla, Kadõni, Kahru, Kaluka, Karba, Kaugu, Kavõldi, Kellämäe, Kogrõ, Kokõmäe, Kuklasõ, Kurgjärve, Kähri, Kängsepä, Listaku, Lutika, Mikita, Muduri, Murdõmäe, Märdi, Mõõlu, Ortumäe, Paaburissa, Pulli, Pärlijõe, Põdra, Põru, Rebäse, Rebäsemõisa, Riitsilla, Ristemäe, Roobi, Ruuksu, Saarlõ, Sadramõtsa, Saki, Saviõru, Soemõisa, Soomõõru, Suurõ-Ruuga, Tialõ, Tiidu, Tüütsi, Vanamõisa, Viitina, Viliksaarõ, Väiku-Ruuga.

Esiolgu valimi suurus enne prooviloenduse algust oli 7429 eluruumi ja 10 278 isikut (rahvastikuregistris 01.07.2009 seisuga).

Üldkogumi moodustamisel oli olulisim puudus ebatõpne ja osalt ekslik isikute elukohainfo, mis ei võimaldanud eri registrite andmeid prooviloenduseks häireteta siduda.

Loendusseadmete ettevalmistamine prooviloenduse eelseks katsetamiseks algas kohe pärast seadmete tarnet juunis ja kestis kuni prooviloenduse alguseni. Loendusseadmete ettevalmistamise käigus koostati riist- ja tarkvaraprofiil ning katsetati seda.

Augustis alustati 2009. aastal hangitud testkeskkonna serverites välitööde infosüsteemi testimist, mis kestis prooviloenduse alguseni. Testimise käigus tehti e-loenduse rakenduse ja küsitlejarakenduse koormustestid. Detsembris alustati prooviloenduse loendajate värbamist, mis väljaspool pealinna kestis 2010. aasta 10. jaanuarini.

Avalikkus võttis prooviloenduse vastu hästi ning selle vastu oli 2009. ja 2010. aasta vahetusel elav meediahuvi. Elanikkonna teavitamine algas suuremas mahus 15. detsembril, kui Statistikaamet saatis prooviloenduspiirkondade elanikele teavituskirjad koos voldikutega, samal ajal algas ka teavitustöö meedias. 31. detsembri keskõöl algas prooviloendus tõrgeteta, kusjuures e-loendusel oli võimalik osaleda kõigil, ka väljaspool prooviloenduspiirkondi elavatel inimestel.

TEHTI JÄRJEKORDNE INNOVATSIOONIUURING

Viimastel aastatel on kiiresti kasvanud teadlikkus riiklikul tasemel uuenduslikkuse tähtsusest majanduse arengus. Kui veel 15–20 aastat tagasi olid innovatsiooniga seotud poliitikameetmed üsna tundmatud ja neid kasutati majanduspoliitikas vähe, siis praeguseks on need tähtsamaks muutunud ja kuuluvad mitme lääneriigi majanduspoliitika põhimeetmete hulka. Ometi jääb palju puudu empiirilistest teadmistest, mis seda poliitikat suunaks, ja seetõttu on olemas risk kasutada väheefektiivseid meetmeid või rakendada neid väheolulistele sihtrühmadele. On olemas isegi risk ebaadekvaatse poliitika rakendamiseks, mis pärsiks uuenduslikkust.

Euroopa Ühenduse innovatsiooniuuringu (CIS) eesmärk on koguda värsket infot tehnoloogiliste uuenduste ulatusest ja tunnustest, samuti organisatsiooni- ja turundusuuendustest Euroopa ettevõtetes. Esimese uuringu korraldasid 1993. aastal Euroopa Komisjon ja Eurostat ning see oli esimene katse koguda ettevõtte tasemel infot innovatsioonisisenditest ja -väljunditest Euroopa Liidus. Alates 2004. aastast põhineb innovatsioonistatistika Euroopa Komisjoni määrusel (EÜ) nr 1450/2004, mis käsitleb innovatsioonistatistika tegemist ja arendamist puudutavat Euroopa Parlamendi ja Euroopa Nõukogu otsust nr 1608/2003. Statistikaamet hakkas regulaarseid innovatsiooniuuringuid tegema 2001. aastal ja järjestikuste uuringute (1998–2000, 2002–2004 ja 2004–2006) tulemused on selgelt näidanud Eesti ettevõtete uuenduslikkuse kasvu.

2009. aastal korraldas Statistikaamet järjekordse innovatsiooniuuringu (CIS 2008), milles vaadeldi aastaid 2006–2008. Seekordne uuring põhines täielikult Oslo käsiraamatu^a uusversioonil, kus tehnoloogilist ja mittetehnoloogilist uuenduslikkust käsitleti võrdsetel alustel. Lisaelemendina oli uuringus keskkonnahoidlike uuenduste moodul. Uuringu kogumis oli üle 4000 vähemalt 10 hõivatuga tööstus- (v.a ehitus) ja teenindusettevõtte. Vähemalt 50 hõivatuga ettevõtteid uuriti kõikselt, väiksemate hulgast võeti kihiti juhuslik valim, vähendades ettevõtete arvu valimis 2500-ni. Uuringus saavutati eelmiste uuringutega võrreldav 82%-line vastanute määr, mis on Euroopa kohta küllalt kõrge. Pärast andmekontrolli ja esialgset analüüsi avaldatakse andmed 2010. aasta II kvartalis.

Innovatsiooniuuring on omamoodi lakmuspaber, mis näitab ettevõtte suhtumist statistilisse aruandlusse. Uuringu juhendis on rõhutatud, et küsimustele peaks vastama arenduse eest vastutav inimene ettevõtte juhtkonnas, mitte finantsjuht. Tegelikuses aga antakse sageli ülesanne üle arveametnikule, kes paneb süüdimatult kirja, et ettevõttes uuenduslikkust ei ole, hoolimata sellest, et ettevõtte veebilehekülg või aastaaruanded näitavad hoopis midagi muud. Nii tuleb statistika kvaliteedi tagamiseks vestelda sadade ettevõtete juhtidega, et saada uuenduslikkust puudutavatele küsimustele tõeseid vastuseid.

AVALDATI ESIMISE IMMIGRANTRAHVASTIKU UURINGU TULEMUSED

2009. aastal avaldati esimese immigrantrahvastiku uuringu andmed ja analüüsiti neid septembris ilmunud kogumikus „Immigrantrahvastik Eestis“. Immigrantrahvastiku uuring oli Eesti esimene põhjalik uuring, mis võimaldas saada ja analüüsida andmeid, mis puudutavad immigrantide esimese ja teise põlvkonna osalust tööturul, seda nii tolle aja seisuga kui ka tagasivaateliselt, nii Eestis kui ka eelmises elukohariigis. Veel saadi uuringuga infot vastajate haridustee, integratsiooni ja identiteedi kohta. Peale selle olid uuringus leibkonna toimetulekut ja pendelrännet puudutavad küsimused ning uuriti vastaja ja tema pereliikmete rändepotentsiaali. Uuringu olulisusele viitab see, et Eestis on seni veel etniliselt killustunud ja kihistunud ühiskond. Killustumise vähendamiseks ongi

^a Oslo Manual: Proposed guidelines for collecting and interpreting innovation data. (2005). OECD, third edition.

vaja eespool kirjeldatud andmeid. Varasematest riigiuringutest sai küll võrdlevaid andmeid eestlaste ja mitte-eestlaste, kuid mitte spetsiifiliselt immigrantrahvastiku kohta. Teiste uuringute valimid on rahvastevahelise võrdluse puhul detailsemate küsimuste korral ebapiisavaks jäänud.

Uuringu tulemustel põhinevas kogumikus „Immigrantrahvastik Eestis“ on kasutatud eelkõige 2008. aastat puudutavaid andmeid. See võib tekitada küsimust, kas andmed on ajakohased, eriti just 2009. aasta tööturuarenguid silmas pidades. Siiski, hoolimata näiteks peamiste tööturuindikaatorite arvnäitajate (töötuse määr, tööhõive määr) olulisest muutumisest, ei ole immigrante ja põliselanikke mõneti eristav võrdlus tööturupositsioone silmas pidades muutunud. Teisisõnu, töötus on kasvanud mõlema rühma puhul ja rühmade töötuse määr erineb endiselt. Seega on hoolimata tööturul toimunud tormilisest arengust ka 2008. aasta andmetel põhinev analüüs endiselt ajakohane. Samal ajal on Statistikaameti andmebaasis avaldatud ka 2009. aasta tööturuandmed nii põlis- kui ka immigrantrahvastiku kohta.

ARENDA TI LOOMEMAJANDUSSTATISTIKAT

2009. aastast on Statistikaameti statistiliste tööde nimekirjas ka „Loomemajandus“, millega kogutakse andmeid Eesti loomemajandusettevõtete kohta. Olgugi et loomemajanduse riikliku statistika tegemine on alles väljakujundamisel, on juba võimalik saada teavet loomemajandusettevõtete arvu, käibe ja töötajate arvu kohta. Olulisemad näitajad on avaldatud 2009. aasta kevadel ilmunud Statistikaameti kogumikus „Kultuur 1997–2007“, mis keskendub Eesti loomemajanduse olukorrale.

Loomemajandusstatistika arendatakse 2009. aastal alanud ESSNeti rahvusvahelise projekti Culture raames. Projekti raames on Euroopa Komisjoni tellimisel hakatud ühtlustama kultuurivaldkonna statistikat kogu Euroopas. Projektis on neli rakkerühma: raamistiku ja definitsioonide töörühm, finantseerimise ja kulutuste töörühm, kultuuritööstuse töörühm ning kultuuri tavade ja sotsiaalsete aspektide töörühm (ingl k — Framework and Definitions; Financing and Expenditure; Cultural Industries; Cultural Practices and Social Aspects). Statistikaamet osaleb aktiivse liikmena neist viimases kahes. Peale selle on Statistikaameti kanda kultuuritööstuse rakkerühma töö eestvedamine.

Kultuuritööstuse rakkerühma eesmärk on töötada välja kogu Euroopa tarvis ühtne meetodika kultuuri majanduslike aspektide statistikaks. Töörühm peab silmas pidama mõlemat, nii kultuuri- kui ka majandusstatistika vajadusi. Lahtiseletatult tähendab see valdkonna kontseptsiooni, üleeuroopaliste kultuuripoliitikat toetavate näitajate ja definitsioonide, aga samuti statistika tegemise meetodika väljatöötamist. Töörühma kaugem eesmärk on teha võimalikuks kultuurivaldkonna tööstuslike aspektide kohta käiv asjakohaste ja üldiselt tunnustatud näitajatega statistika, mis oleks võrreldav üle Euroopa. Ühtse statistika väljatöötamisel on vaja hoida seda, mis on iseloomulik ja omane igale üksikule Euroopa Liidu liikmesriigile ning samal ajal ka haarata ja visandada seda, mis on omane Euroopale tervikuna.

2010. aasta esimeses pooles on töös olemasolevate Eurostati andmebaaside inventeerimine, et selgitada välja, milliseid andmeid oleks võimalik töörühma eesmärkide saavutamiseks kasutada ja milliseid andmeid on vaja hankida juurde eri riikide statistikategijatelt. Tuleb välja selgitada kultuuripoliitilised vajadused, et kindlustada väljatöötatava kontseptsiooni ja näitajate asjakohasust. Samuti tuleb vaadata üle terminoloogia ja asjakohaste klassifikaatorite põhjal koostatavad nimistud. Töörühm võtab töös arvesse varasemaid sellekohaseid uuringuid nii Euroopast kui ka mujalt ja projekt jõuab lõpule 2011. aasta teises pooles.

Statistikaameti tööprotsess

ADMINISTRATIIVANDMEKOGUDE ANALÜÜS JÄTKUB

Et teha riiklikku statistikat, peab Statistikaamet koguma andmeid nii füüsilistelt isikutelt kui ka majandusüksustelt (äriühingud, riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutused, kasumitaotluseta organisatsioonid, füüsilisest isikust ettevõtjad jt). Strateegiaperioodil 2008–2011 on üks Statistikaameti strateegilisi eesmärke vähendada andmeesitajate koormust. Selleks analüüsitakse võimalusi kasutada statistika tegemiseks riiklikesse ja muudesse andmekogudesse kogutud andmeid (edaspidi administratiivandmed). Enne administratiivandmete kasutuselevõttu tuleb hinnata andmete kvaliteeti ja sobivust riikliku statistika tegemiseks.

2009. aastal analüüsi põhjalikult kaht andmekogu. Konkurentsiameti elektroonilise side teenuste ja postiteenuste registri andmeid võrreldi nende andmetega, mida majandusüksused Statistikaametile esitavad. Analüüsi tulemusena selgus, et registriandmete kvaliteet on äärmiselt ebaühtlane ega sobi riikliku statistika tegemiseks. Pärast analüüsi tegemist saadi kokku Konkurentsiameti esindajatega ja arutati erinevuste võimalikke põhjuseid.

Maanteeameti teeregistri kohalike teede ja tänavate ning sildade andmete analüüs näitas samuti ebaühtlast andmekvaliteeti. Osa kohalikke omavalitsusi on teid, tänavaid ja sildu teeregistrisse kandnud väga hoolsalt ja erinevusi Statistikaametile esitatud andmetega ei ole. Samal ajal on omavalitsusi, kelle puhul Statistikaametile esitatud andmete ja teeregistri andmete erinevus on üle 20%.

2009. aastal korraldas Statistikaamet 173 statistilist vaatlust, millest kümne puhul oli vaatluse sisuks väljaande ettevalmistamine või meetodika väljatöötamine, mis ei hõlma andmekogumisega seotud töid. Ülejäänud vaatlustest 56 (34%) põhinesid täielikult administratiivandmetel ja 22 (13%) puhul koguti osa andmeid administratiivsetest andmekogudest ning osa otse majandusüksustelt või füüsilistelt isikutelt. 2009. aastal võeti administratiivandmed kasutusele ühes vaatluses, mille puhul varem koguti andmeid ainult majandusüksustelt: vaatluse „Kindlustus” jaoks saadakse andmed peale kindlustusseltside ka Finantsinspeksioonilt, Eesti Liikluskindlustuse Fondilt ning Maksu- ja Tolliametilt. Lisandus ka kaks täielikult administratiivandmetel põhinevat vaatlust: vaatluse „Rahvakultuur” jaoks esitab Rahvakultuuri Arendus- ja Koolituskeskus Statistikaametile andmeid taidluskollektiivide ja huvialaringide töö ning rahvakultuuri valdkonnas tegutsevate füüsiliste ja juriidiliste isikute kohta; vaatluses „Sotsiaalse kaitse kulutuste aegridade taastamine” kasutatakse Haigekassa, Sotsiaalkindlustusameti, Tööturuameti, Sotsiaalministeeriumi ja Rahandusministeeriumi andmeid.

TEHTI ETTEVALMISTUSI STATISTILISTE ARUANNETE EELTÄITMISEKS

Majandusüksused (äriühingud, riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutused, kasumitaotluseta organisatsioonid, füüsilisest isikust ettevõtjad jt) annavad oma tegemistest ja majandusnäitajatest aru eri ametkondadele eri vormis. Riik kulutab palju ressursi, et paberil või failina esitatud andmed jõuaksid andmebaasi. Seega võib öelda, et kehtiv aruandluskorraldus koormab nii andmeesitajat kui ka riiki. Halduskoormuse vähendamiseks algatas Justiitsministeerium riikliku aruandluskorralduse lihtsustamise projekti. 9. oktoobril 2008 moodustas Vabariigi Valitsus oma korraldusega ettevõtjate, mittetulundusühingute, sihtasutuste ja

avaliku sektori üksuste aruandluskorralduse lihtsustamise ettevalmistamiseks ja rakendamiseks valitsuskomisjoni, mida juhib Justiitsministeeriumi asekancler. Komisjoni kuulub ka Statistikaameti esindaja.

Arvestades aruandluskorralduse lihtsustamise töömahukust, jagati projekt etappideks. Projekti esimeses etapis valmis süsteem, millega esitatakse äriregistrile majandusaasta aruandeid elektrooniliselt ja mis võimaldab andmeid kohe töödelda. Projekti järgmistes etappides liituvad loodud andmeedastuskeskkonnaga riigi teised institutsioonid.

Majandusaasta aruande elektroonilise esitamise süsteem võeti kasutusele 1. jaanuaril 2010. Esimesel aastal saavad uue süsteemi vahendusel elektroonilist majandusaasta aruannet (EMA) esitada need majandusüksused, kes koostavad konsolideerimata raamatupidamisaruannet Eesti hea raamatupidamistava alusel. Järgmistel aastatel saavad seda teha ka need majandusüksused, kes koostavad aruannet rahvusvaheliste finantsaruandlusstandardite (IFRS) järgi või esitavad konsolideeritud aruandeid, samuti need majandusüksused, kes esitavad aruandeid Rahandusministeeriumi saldoandmike infosüsteemi, ning likvideerimis- ja lõpp-aruannete esitajad.

Majandusaasta aruannetega kogutavad andmed on ettevõtlusstatistika tegemise oluline andmeallikas, millest Statistikaamet on olnud huvitatud juba aastaid. EMA kasutuselevõtt võimaldab Statistikaametil paari aasta pärast loobuda osa andmete kogumisest. 2010. ja 2011. aasta on siiski üleminekuperiood, mille vajadus tuleneb kahest aspektist.

1. Statistikaamet ei tea majandusaasta aruandega esitatavate näitajate koosseisu. Seega, kui Statistikaamet võtab andmeid äriregistrist või kogub majandusüksustelt andmeid, mida ei ole majandusaasta aruande taksonoomias, tuleb iga majandusüksust kohelda individuaalselt. Selleks vajaliku IT-lahenduse arendamine aga võtab aega. Majandusaasta aruande taksonoomia lähtub olulisuse printsiibist, mille kohaselt raamatupidamiskohustuslasel on õigus otsustada, milliste lisaelementide kohta ta info avalikustab. Statistikaamet täiustab oma põhilist andmekogumiskanalit eSTAT-i nii, et äriregistrile elektrooniliselt esitatud andmed oleks majandusüksuse jaoks eSTAT-is juba kuvatud ning andmeesitajal jääks sisestada vaid need andmed, mida ei ole majandusaasta aruandes taksonoomia kohaselt küsitud või mida ta ei ole seal esitanud.
2. Ühilduvusanalüüsi saab alustada alles 2010. aasta juuni lõpus, kui majandusüksused on majandusaasta aruanded esitanud ja andmestik on Statistikaametile täismahus kättesaadav. Euroopas on administratiivandmete kasutajate seas juhtpositsioonil Põhjamaad ja nende kogemusest lähtudes on statistika tegemise aluseks olevate andmeallikate vahetamisel vajalik üleminekuaj. Üleminekuaja eesmärk on võrrelda eri allikate (majandusüksustelt otse kogutud ja majandusaasta aruandega esitatud) andmeid ja selgitada välja nende sobivus statistika tegemiseks.

Riikliku statistika tegemiseks vajab Statistikaamet märksa rohkem andmeid, kui majandusüksus neid majandusaasta aruandega esitab. Seega ei tähenda äriregistrile elektroonse aruande esitamine seda, et majandusüksus ei pea enam Statistikaametile andmeid esitama. Statistikaamet kasutab küll ka elektroonilise majandusaasta aruandega esitatud andmeid, ent teiste oluliste majandust ja ettevõtluskeskkonda iseloomustavate näitajate jaoks kogub Statistikaamet andmeid ikkagi statistiliste aruannetega. Samuti tuleb andmed esitada Statistikaametile siis, kui majandusaasta, mille kohta äriregistrile andmed esitatakse, ei ühti kalendriaastaga.

ASTUTI PIKK SAMM METAANDMETE STANDARDI RAKENDAMISEL

2009. aastal astus Statistikaamet pika sammu metaandmete standardiseerimisel. Alustati ettevalmistustöid selleks, et täita Euroopa Komisjoni soovitus — ühtlustada kõigi statistikaorganisatsioonide statistiliste metaandmete esitust. Teine märkimisväärne ettevõtmine oli statistilisele muutujale kui statistika infosüsteemi põhiobjektile tugineva uue metaandmete mudeli katsetus.

Üks Euroopa statistika tegevusjuhise 15 põhimõttest käsitleb statistika kättesaadavust ja selgust ning vajadust dokumenteerida statistikaga kaasnevad metaandmed standardsüsteeme järgides. Rahvusvaheliste Arvelduste Panga, Euroopa Keskpanga, Eurostati, Rahvusvahelise Valuutafondi, Majandusliku Koostöö ja Arengu Organisatsiooni, Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni ja Maailmapanga algatusel on statistiliste andmete ja metaandmete vahetamiseks loodud standard ISO/TS 17369:2005 — Statistical Data and Metadata Exchange (SDMX) — ning sisulisi küsimusi käsitlevad suunised. Statistika metaandmete süsteemi lahutamatu osa on viitamismetaandmete süsteem, mille loomisel on Euroopa statistikasüsteemi raames otsustatud lähtuda statistikamõistete ühtsest loetelust. SDMX-i suunismaterjalides toodud mõistetest on valitud mõisted, mis moodustavad EURO-SDMX-i metaandmete struktuuri (ESMS), mida saab vajaduse korral täiendada. Viitamismetaandmetena kasutatavad mõisted ja metaandmete struktureeritud esitus lihtsustab statistika kasutajal statistikat kirjeldavate metaandmete kasutamist, olenemata vaadeldavast statistikavaldkonnast ja statistikaorganisatsioonist. Statistikaamet on loonud tingimused ESMS-i metaandmete kirjeldamiseks metaandmete haldussüsteemis. 2010. aastal kavandavad 2011.–2015. aasta statistikatööd kirjeldatakse ESMS-i uue struktuuri järgi. Edaspidi on kavas ESMS-i metaandmed esitada Statistikaameti veebilehel.

2009. aastal tõlgiti eesti keelde esimene valik metaandmeid puudutavaid mõisteid koos määratlustega, kuid tõlgitud mõisted on vaid väike osa kogu metaandmete terminoloogiast. Tõlketöö jätkub ning aegamööda tehakse kõik mõisted ja määratlused kättesaadavaks ka statistikatarbijatele.

METAANDMETE HALDUSSÜSTEEMIL UUS LOOGIKA

2009. aasta tõi pöörde ka Statistikaameti metaandmete haldussüsteemi kui terviku käsitlusse. Kui üle kümne aasta kasutusel olnud metaandmete haldussüsteemi loomisel lähtuti tolle aja parimatest kogemustest, siis praegu pööratakse erilist tähelepanu standardite järgimisele. Lähtuda tuleb mitmesugustest andmete dokumenteerimise standarditest ning terminoloogiatöö ja metaandmete registri standardist.

Statistika infosüsteem koosneb paljudest alamsüsteemidest, mistõttu selle kui terviku arendamisel ja alamsüsteemide toimimisel ühtse infosüsteemina on eriline roll statistika infosüsteemi metaandmete alamsüsteemil. Metaandmete haldussüsteem peab tagama, et metaandmeid kirjeldataks üks kord ühes kohas kõigi alamsüsteemide jaoks. Ka kõik alamsüsteemid tuleb luua nii, et neis kasutataks ühtseid metaandmeid. Statistika infosüsteemi tähtsaim objekt on muutuja ehk uuritavat objekti iseloomustav tunnus, mis puudutab infosüsteemi kõiki osi alates uuringu kavandamisest ja andmekogumissüsteemist ning lõpetades statistika avaldamisega. Muutujad iseloomustavad nii uuritavat objekti kui ka objekti, mille kohta avaldatakse statistikat. Andmekogumisel küsitakse uuritavate muutujate väärtusi ja statistika avaldamisel esitatakse muutujate üldistatud väärtusi. 2009. aastal toimunud katseprojektiga algatati uue metaandmete haldussüsteemi loomine. Metaandmete haldussüsteemi aluseks võeti Neuchâтели muutuja terminoloogiamudel (TMV — Neuchâtel Terminology Model for Variables),

mille on välja töötanud mitme riigi statistikud kohtumistel Neuchâтели väikelinnas Šveitsis. Mudel on loodud statistikasüsteemi vajadustest lähtudes, püüdes järgida metaandmete registri standardit ISO/IEC 11179 ja terminoloogiastandardit ISO 1087. Projekti käigus katsetati ka uudset metamodelleerimise Meta-Object Facility (MOF) kolmetasandilist raamistikku.

Laialdasemale administratiivandmete kasutamisele üleminekul ja dubleeriva andmekogumise lõpetamisel on oluline roll riigi semantilisel koosvõimel. Selleks on vajalik, et metaandmete haldussüsteemis oleks ülevaade statistika tegemisel kasutatavatest andmetest, sh administratiivsetest allikatest saadud andmetest ja nende andmete sisust. Ülevaade on vajalik ka selleks, et minna üle muutujapõhisele andmekogumisele ning korraldada registripõhist loendust. Selleks on vaja luua uuel standarditele tugineval mudelil põhinev muutujate register.

JÄTKUS RIIKLIKU STATISTIKA ÕIGUSKESKKONNA UUENDAMINE

23. mail 2008 lõi rahandusminister asutustevahelise töörühma, kelle ülesanne on analüüsida riikliku statistika tegemisega seotud õigusakte ja nende rakendamisega seotud probleeme ning koostada selle põhjal riikliku statistika põhimõtteid täpsustava seaduse eelnõu. Töörühma kaasati ka Statistikaameti esindajad, kelle ülesanne on tagada, et koostatavat seadust saaks rakendada. Esialgse kava kohaselt pidi töörühm eelnõu Vabariigi Valitsusele heakskiitmiseks esitama 2009. aasta II kvartalis, kuid eelnõu lihvimine jätkus veel 2010. aasta I kvartaliski.

2010. aasta esimestel päevadel kooskõlastati eelnõu Euroopa Keskpangaga, kes tegi selle kohta märkusi, mis peamiselt puudutasid Statistikaameti ametialase sõltumatus tagatist. Statistikaametile ettevalmistusajale langes Euroopa Liidu statistikaseaduse (Euroopa Parlamendi ja Euroopa Nõukogu määrus (EÜ) nr 223/2009 Euroopa statistika kohta) vastuvõtmine 11. märtsil 2009. Euroopa Liidu uus statistikaseadus erineb varem kehtinust peamiselt selle poolest, et sellega loodi õiguslik alus seni mitteformaalselt toimunud Euroopa statistikasüsteemile (ESS); tugevdati statistikaametite ja Eurostati rolli; statistikaprogrammi komitee asendati ESS-i komiteega, mis võttis üle ka konfidentsiaalsuskomitee ülesanded; tekkis võimalus täiendada statistikaprogrammi Euroopa Komisjoni ühekordsete statistikatöödega; loodi õiguslik alus koostöövõrgustikele (ESSNetile), Euroopa statistika meetodile (European Approach to Statistics) ja avalikuks kasutamiseks mõeldud andmefailide tegemiseks; täpsustati konfidentsiaalsete üksikandmete vahetamise reegleid eri riikide riikliku statistika tegijate, ESS-i ja Euroopa Keskpanga vahel. Peale selle sätestati, millistel tingimustel võib teadusuuringute jaoks anda konfidentsiaalseid üksikandmeid.

Eestis jätkuvad määruse nr 223/2009 rakendamise arutelud. Selleks et tagada asja- ja ajakohane õiguslik alus 2011. aasta rahva ja eluruumide loendusele, peaks eelnõu rakenduma hiljemalt 2011. aastal.

STATISTIKAPROGRAMM MUUTUB SISENDIPÕHISEST VÄLJUNDIPÕHISEKS

Hoolimata sellest, et riikliku statistika seaduse eelnõu jõudis Riigikogusse alles 14. aprillil 2010, tegi Statistikaamet 2009. aastal ära hulga ettevalmistusi seaduse rakendamiseks. Statistikatarbijaid ja andmeesitajaid puudutab neist kõige enam statistikaprogrammiga seonduv.

Euroopa Liidu statistikaekspertid on statistikasüsteemi eksperthindamisel rõhutanud, et Eesti riikliku statistika ametialane sõltumus ei ole piisavalt tagatud, sest riikliku statistika jaoks kasutatavaid aruandevorme kinnitab rahandusminister, riiklike statistiliste vaatluste loetelu hõlmab kogutavate näitajate loetelu, ja et statistikaprogrammi planeerimisel ei piisa aastasesst prognoosist. Riikliku statistika seaduse eelnõus on selle kohta tehtud mitu muudatust. Kõigepealt kaob käibelt termin „riiklik statistiline vaatlus“, asendudes terminiga „statistikatöö“, mille tähendus on laiem ja mis seega kajastab Statistikaametis tehtavat tööd selgemini. Statistikatöö on statistikaprogrammi väikseim osa. Iga statistikatöö kohta on programmis kirjas selle nimetus, õiguslik alus, väljundnäitajad, sagedus, periood või moment, eeldatav maksumus ja info kavandatavate meetodikamuudatuste kohta. Selle alusel, milliseid eespool loetletud tunnustest ühe või teise statistikatöö kohta on võimalik esitada, jagunevad statistikatööd kuueks.

1. **Statistiline register.** Otseselt tuvastatavateelt statistilistelt üksustelt kogutud andmete kogum, mida kasutatakse riikliku statistika tegemisel.
2. **Põhistatistika.** Uuringute põhiosa, standardväljundi koostamine andmebaasis avaldamiseks ja lisatööd, mille jaoks ei ole vaja teha lisakulutusi (nt lisanäitajad).
3. **Ebaregulaarne statistika.** Uuringute moodulid ja ühekordsed uuringud.
4. **Statistika arendus.** Riikliku statistika jaoks andmete kogumise, nende statistilise töötlemise, analüüsi, levitamise ja säilitamise arendamine, sh uute näitajate väljatöötamine, uue uuringu algatamise ettevalmistustööd, olemasolevate uuringute meetodika arendamine, klassifikaatorite uuendamine jms.
5. **Statistiline analüüs.** Tööd, mille väljund on artikkel, artiklikogumik, muu väljaanne jms.
6. **Investeeringud.**

Statistikaprogramm jaguneb väljundnäitajate alusel kaheks: põhiosa ja muutuv osa. Põhiosa väljundnäitajate loendi lepib Statistikaamet tarbijatega kokku kõige rohkem viieks aastaks ja muutuv osa on see, mille väljundnäitajaid täpsustatakse vajaduse korral igal aastal. Põhiosa viieks aastaks kinnitamine tagab nii andmeesitajate kui ka statistikatarbijate parema informeerituse ning vähendab statistikatööde loendi iga-aastase uuendamise ressursikulu. Samal ajal tagab muutuv osa tarbijate huvidest lähtudes riikliku statistika programmi koostamise paindlikkuse.

Eesti on seega siirdumas sisendnäitajate kinnitamiselt väljundnäitajate kinnitamisele, mida statistikatarbijad on kaua oodanud. Teadupärast ei pruugi sisend- ja väljundnäitajad omavahel kokku langeda ja seepärast ei anna sisendnäitajate kinnitamine tarbijale mingit tagatist, et ta enda jaoks vajaliku statistika kätte saab. Peale selle jääb ära aruandevormide kinnitamine, sest juhul kui Statistikaamet on andmeesitajaga lepingu sõlminud (andmekogude puhul) või aruandevormi (majandusüksuste puhul) oma veebilehel kättesaadavaks teinud, hakkab kohustus Statistikaametile andmeid esitada tulenema riikliku statistika seadusest. Füüsiliste isikute jaoks on andmete esitamine vabatahtlik, välja arvatud seaduses sätestatud juhtudel, sh loenduste puhul.

Uuendused rakenduvad alates 2011. aasta statistikaprogrammist, mille ettevalmistus, sh põhitarbijatega kooskõlastamine, algas 2010. aasta esimestel kuudel.

TEHTI ETTEVALMISTUSI EUROLE ÜLEMINEKUKS

Eurole üleminekut valmistab Eestis ette asjatundjate komisjon, mille alla on loodud seitse töörühma. Nende ülesanne on selgitada välja euro kasutuselevõtuga seotud valdkondade võimalikud probleemid ja leida neile lahendused. Statistikaameti esindajad on kaasatud kahe töörühma tegevusse. Valitsusasutuste tehnilise valmisoleku töörühmas osales 2009. aastal meetodika osakonna juhataja Kaja Sõstra ja 2010. aastast osaleb rühma töös kvaliteedijuht Remi Prual. Eurole ülemineku kriteeriumite täitmise seire ja arvestuse töörühmas osalevad hinna- ja palgastatistika osakonna juhataja Viktoria Trasanov ning rahvamajanduse, finants- ja keskkonna arvepidamise osakonna juhataja Agnes Naarits.

Suuremad tööd, mis tuleb Statistikaametis euro kasutuselevõtu puhul teha, on statistika andmebaasis aegridade ümberarvutamine, aruandevormide kohandamine andmete kogumiseks eurodes ning tootmissüsteemide ettevalmistamine tööks kahe rahaühikuga. Põhilised ettevalmistustööd algavad 2010. aastal ja kestavad 2011. aasta lõpuni.

STATISTIKAAMET SAI EDASIPÜRGIVA ORGANISATSIOONI AUHINNA

2009. aasta aprillis liitus Statistikaamet Eesti Kvaliteediühingu (EKÜ) korraldatava Eesti juhtimiskvaliteedi auhinna projektiga „Edasipürgiv organisatsioon“. Projekti koostööpartnerid on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium ning Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus, kes on huvitatud tervikliku kvaliteedijuhtimise põhimõtete levikust Eestis.

Eesti juhtimiskvaliteedi auhind põhineb Euroopa Juhtimiskvaliteedi Sihtasutuse (EFQM — European Foundation for Quality Management) täiuslikkusmudeli tunnustusskeemidel ja tunnustus „Edasipürgiv organisatsioon“ vastab täielikult selle mudeli tasandile C2E (Committed to Excellence). Täiuslikkuse mudel töötati välja 1991. aastal ja selle eesmärk on suurendada tõhusa juhtimisega kõikide organisatsiooni tegevuses osalejate rahulolu. Euroopa statistikasüsteemis soovitatakse statistikaasutustel juhtimiskvaliteedi parandamiseks kasutada just EFQM-i mudelit.

Statistikaameti põhieesmärk oli hinnata organisatsiooni EFQM-i mudeli alusel, et parandada juhtimiskvaliteeti, täpsustada ja täiendada 2008.–2011. aasta strateegiaga seotud arendustöid ning saada sisendeid 2012.–2015. aasta strateegiasse.

Statistikaamet otsustas projektiga liituda järgmistel põhjustel.

- Eelmine EFQM-i mudeli põhine hindamine oli 2007. aastal.
- Et saada ülevaade kahe aasta jooksul tehtud arendustööde tulemusel Statistikaameti juhtimises paranenud valdkondadest.
- Et saada ülevaade ületamist vajavatest kitsaskohtadest.
- EFQM-i täiuslikkusmudeli küsimustikule vastates vaadati üle need Statistikaameti juhtimisega seotud tegevused, mida kirjeldati 2007. aastal (nt eestvedamine ja planeerimine, töö peamiste huvirühmadega, finantspoliitika jne).
- Projekti elluviimisel sai Statistikaamet EKÜ vahendusel tuge ja tagasisidet inimestelt, kes on aastaid Eestis kvaliteedijuhtimist edendanud.

2009. aasta aprillis ja mais vaatas hindamisrühm üle 2007. aastal enesehindamisküsimustikus antud vastused ja täiendas neid, arvestades kahe aasta jooksul tehtud arendusi ja saadud uusi teadmisi. Seejärel pani hindamisrühm enesehindamisel ilmnunud kitsaskohtade põhjal kirja parendustegevused ning järjestas need mõju ja elluviidavuse võimalikkuse järgi. Kolm prioriteetsemat tegevust tuli Statistikaametis ellu viia enesehindamisele järgnenud kuue kuu

jooksul ehk 2009. aasta lõpuks. Selle jaoks koostati detailsem tegevusplaan, kus kirjeldati iga tegevuse olulisust, lähenemisviisi, rakendatust jms.

Seejärel käisid Statistikaametis EKÜ välishindajad Raivo Pavlov ja Tiit Orissaar, kes hindasid vestluste ja tõendusdokumentide põhjal projekti jaoks välja valitud parandustegevuste elluviimise edukust.

Hindamise tulemusena leiti, et Statistikaamet vastab EKÜ ja EFQM-i kriteeriumitele ja pälvis tunnustuse „Edasipürgiv organisatsioon” ning EFQM-i samaväärse tunnustuse „Committed to Excellence”. Mõlemad tunnistused kehtivad kaks aastat.

Edasipürgiva organisatsiooni tunnustus tähendab, et Statistikaamet on asutus, mis tahab oma tegevust pidevalt hinnata ja vajaduse korral paremaks muuta, suudab leida oma vigu ja lahendusi nende parandamiseks ning suudab parandusi ellu viia.

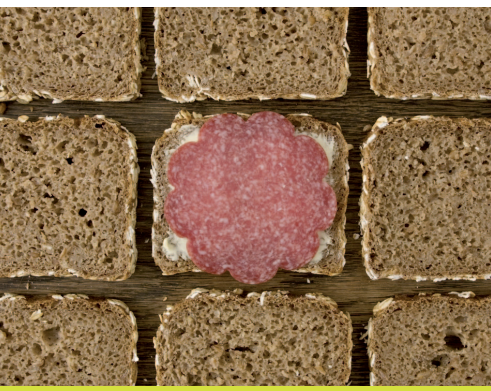
Uus EFQM-i täiuslikkusemudelil põhinev enesehindamine on Statistikaametis plaanis 2011. või 2012. aasta kevadel, kui algab järgmine Eesti juhtimiskvaliteedi auhinna projekt.

JUURUTATI TOOTEPÕHINE KULUARVESTUS

EFQM-i projekti raames tehtud parandustegevustest paistab Statistikaametist väljapoole kõigepealt tootepõhise kuluarvestuse juurutamine. Kõige laiemalt hakkab see välja paistma ilmselt 2011. aasta statistikaprogrammis, kus iga statistikatöö juurde pannakse kirja selle maksumus.

Statistikaameti eelarve suurim kuluartikkel on töötasu, seepärast on tootepõhise kuluarvestuse eeldus tegevuspõhine kuluarvestus. Tootepõhise kuluarvestusega kaasnev puudutab iga Statistikaameti töötaja argipäeva, sest alates 2009. aastast tuleb kulukohtade ja tegevuste juurde märkida tegevustele kulunud tööaeg. Aasta esimesel poolel märgiti tööaega MS Exceli tabelis ja aasta teisest poolest, kui nõudmised süsteemile olid juba täpsemad, võeti kasutusele Statistikaameti jaoks kohandatud tarkvara Timelogic.

Tegevuspõhine kuluarvestus hõlbustab eelarve planeerimist nii lisatööde kui ka võimalike eelarvekärbete puhul. Samuti võimaldab see pärast täiendavat analüüsi teha muidki strateegilisi otsuseid (investeeringuotsused, töökorralduse muudatused jms), sest saadakse ülevaade selle kohta, kui palju ressursse mingis töölõigus kulub.

Statistika levi

KOGU AVALDATAV STATISTIKA TEHTI VEEBIS KÄTTESAADAVAKS

Statistikaameti peamine eesmärk on teha statistika inimestele võimalikult mugavalt kättesaadavaks. Juba 2001. aastast on kõigil statistikatarbijatel võimalik kasutada Statistikaameti veebilehel asuvat statistika andmebaasi, kust leiab kogu avaldamisele kuuluva statistika. Alates 2009. aastast on huvilistel võimalik kõiki Statistikaameti väljaandeid ka veebist tasuta alla laadida. Seda võimalust on kasutatud väga aktiivselt — väljaannet „Eesti statistika aastaraamat 2009” laadis alla üle 1400 kasutaja, väga populaarseks osutus ka „Eesti. Arve ja fakte”, mis jäi aastaraamatule vaid veidi alla. Ligi 500 kasutajat kogusid Eesti Statistika Kvartali-kiri, „Linnad ja vallad arvudes 2009” ning „Ettevõtlus Eestis”. Kuigi trükiste levi 2009. aastal oluliselt vähenes, on elektroonilist kasutust arvesse võttes statistika-väljaannete levi suurenenud.

Trükisena oli taas populaarseim (levitati üle 14 000 eksemplari) taskuteatmik „Minifacts about Estonia” (sh vene, saksa ja prantsuse keeles), mis 2009. aastal ilmus uues, senisest huvitavam vormis. Esiviisikusse mahtusid ka „Eesti statistika aastaraamat 2009”, „Säästva arengu näitajad” ning taskuteatmikud „Põllumajandus arvudes 2008” ja „Ettevõtlus Eestis”.

2009. aastal pöördusid inimesed Statistikaameti poole teabenõude, tellimuse või ettepanekuga üle 3400 korra. Statistikatarbijate hulgas on ülekaalus erasektor, kuhu kuulub peaaegu pool tarbijaist. Kolmandik tarbijatest on eraisikud ning 14% riigi ja kohaliku omavalituse asutused.

Populaarseimad statistikavaldkonnad olid väliskaubandus, palk ja tööjõukulu, ettevõtete majandusnäitajad, hinnad ning tööturg.

STATISTIKA ESITAMINE VEEBIS MUUTUS MITMEKESISEMAKS

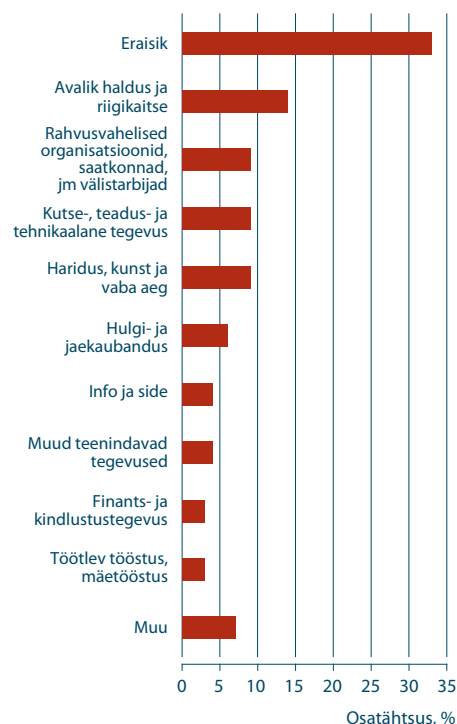
Statistikaamet jälgib pidevalt statistikatarbijate vajadusi ja võtab saadud tagasisidet arvesse tootearenduses. Ka 2009. aastal tehti mitu uut statistikatoodet, mille tarbijad on hästi vastu võtnud. Et väga suure infohulga ja kasutusvõimalustega statistika andmebaasi kõrval tarbijale ka lihtsamat statistikat pakkuda, avaldati veebilehel uue tootena valmistabelid, kus on esitatud statistikavaldkondade enim vajatud näitajad. Et tabelid tehakse statistika andmebaasi põhjal, siis uuenevad need andmebaasi uuenedes.

Üks laiale tarbijaskonnale huvipakkuvamaid statistikavaldkondi on hinnastatistika, eriti tarbijahinnaindeksi (THI) muutus. Et igaüks saaks talle huvipakkuva perioodi THI muutust ise arvutada, avaldas Statistikaamet veebilehel THI kalkulaatori, mis võimaldab arvutada THI kuu-, kvartali- või aastamuutusi.

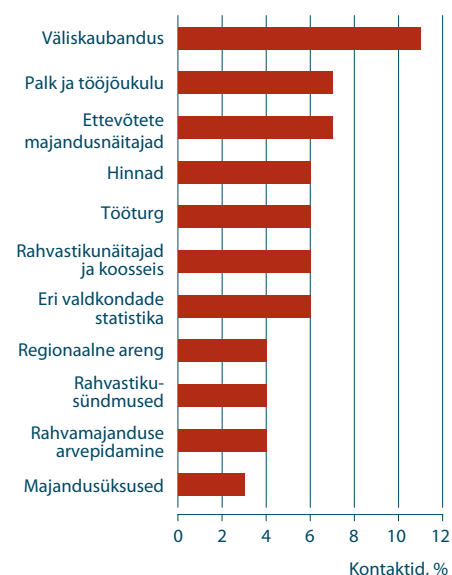
Euroopa Liidu tõuketoetuste abiga uuendati jätkusuutlikkuse näidikulauda — programmi, kus on esitatud näitajad, millega mõõdetakse strateegias „Säästev Eesti 21” toodud nelja arengueesmärgi poole liikumist. Näidikulauas on info esitatud kaartidel: võimalik on vaadata kaarte Eesti (maakondade ja omavalitsusüksuste) kohta ning riikide, piirkondade ja maakondade paremusjärjestust.

Koostöös Saksamaa kolleegidega valmis interaktiivne rahvastikupüramiid, mis näitab Eesti rahvaarvu muutust 1990. aastast ja prognoosi 2050. aastani. Püramiid avaldati veebilehel 2010. aasta alguses ja sellel saab vaadata kaht rahvastikuprognoosi varianti, mis on koostatud 2006. aastal. Järgmine rahvastiku-prognoos tehakse pärast 2011. aasta rahva ja eluruumide loendust.

Statistikatarbijad tegevusala järgi, 2009

Populaarseimad statistikavaldkonnad, 2009

KORRALDATI SEMINARE JA KOOLITUSI

Igal aastal osalevad Statistikaameti töötajad ettekannetega konverentsidel ja seminaridel, samuti korraldab Statistikaamet ise üritusi nii statistikatarbijatele kui ka andmeesitajatele.

2009. aasta alguses esitleti tarbijatele kolme statistikakogumikku — „Pilk tööellu“, „Ränne 2000–2007“ ning „Linnad ja vallad arvudes 2008“. Juulis esitleti ajakirjanikele 2009. aasta Eesti statistika aastaraamatut.

Koos Eesti Statistikaaselsiga korraldati märtsis konverents teemal „Registrid ja rahvaloendus“, mis tõi kokku hulga loenduse ja registrite spetsialiste. Konverentsi teema oli väga aktuaalne, sest 2009. aastal toimus aktiivne diskussioon 2011. aasta rahva ja eluruumide loenduse meetodi üle. Konverentsi eesmärk oli innustada arutelu riiklike registrite arengusuundade ja tänapäeva rahvaloenduse meetodite teemal. Ehkki konverentsil jõuti järeldusele, et registripõhiseks loenduseks praegu valmis ei olda, algatati 2009. aastal projekt REGREL, mille eesmärk on töötada välja registripõhise loenduse meetodika.

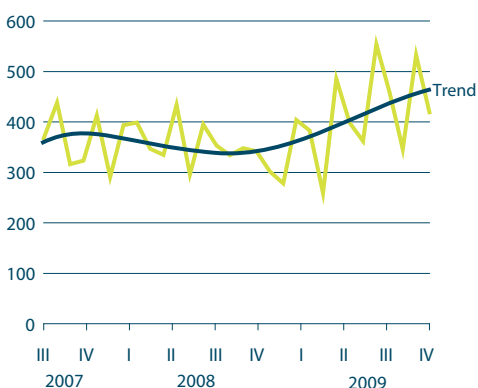
Nagu juba tavaks saanud, osales Statistikaamet GIS-päeva korraldamisel. Samuti osaleti linnade ja valdade päeval, IV Eesti sotsiaaltöö kongressil, Eesti koostöö konverentsil, säästva arengu foorumil, seminaril „Jätkusuutliku regionaalarengu sotsiaalsed väljakutsed“, Tallinna ettevõtluspäeval ja teistel seminaridel.

Statistikaamet korraldas tarbijatele seitse koolitust: Tallinna Ülikooli Haapsalu Kolledži tudengitele, Carl Robert Jakobsoni Gümnaasiumi abiturientidele, koolitusfirma Self II esindajatele, erialaraamatukogude töötajatele, andmeanalüüsi ja valimikoolitus Rahandusministeeriumile, statistikateemaline loengusari Tallinna Ülikoolis, Tallinna ettevõtluspäeva töötuba „Edukaks ettevõtjaks statistika abil“. Koolitustel osales kokku üle 200 inimese.

Andmeesitajatele tehti üheksa koolitust. Neil juhendati eSTAT-i kasutajaid, Intrastati aruande esitajaid ja palgastatistika aruannete esitajaid. Mitmel koolitusel anti andmeesitajatele ülevaade ka avaldatavast statistikast, sest paljud andmeesitajad on ühtlasi statistika tarbijad. Et koolituste tagasiside oli positiivne ja huvilisi jätkus, siis kindlasti korraldab Statistikaamet koolitusi ka edaspidi.

2011. aasta rahva ja eluruumide loenduse (REL 2011) ettevalmistustööde käigus tutvustati REL 2011 eri sihtrühmadele (omavalitsusüksuste töötajad, teadlased jt).

Meediakajastuste arv, 2007–2009

MEEDIA HUVI STATISTIKA VASTU SUURENES

Meedia huvi statistika vastu on aasta-aastalt kasvanud. 2009. aastal kajastasid meediakanalid Statistikaametit ja riiklikku statistikat ligi 4900 korda. 2008. aastaga võrreldes oli kajastuste koguarv 14% suurem. Keskmiselt oli iga päev 13 riiklikul statistikal põhinevat või seda käsitlevat meediakajastust.

Statistikaamet avaldas 2009. aastal 157 pressiteadet — 11 pressiteadet rohkem kui aasta varem. Üle poole riikliku statistika meediakajastustest on pressiteadete kajastused — 2009. aastal oli neid 63%. Positiivne on, et viimastel aastatel on väga hea olnud Statistikaameti pressiteadete kajastatavus — 2009. aastal kajastati meedias kõiki Statistikaameti pressiteateid.

Meediakajastuste järgi oli neljast riikliku statistika põhivaldkonnast (keskkond, majandus, rahvastik ja sotsiaalelu) ülekaalukalt populaarseim majandusstatistika, mille kajastused olid nii nagu eelmistelgi aastatel ligi 80% kajastuste koguarvust.

STATISTIKAAMET LIITUS SOTSIAALVÖRGUSTIKEGA

Kommunikatsioonis muutuvad üha populaarsemaks mitmesugused sotsiaalvõrgustikud. Et ajaga kaasas käia ja võimalikult paljude statistikahuvilisteni jõuda, võttis Statistikaamet uue meedia võimalused kasutusele statistika levitamisel. Statistikaametil on lehekülg Facebookis, kus avaldatakse värsket statistikainfot Eestist ja kaugemaltki. Peale selle saavad statistikahuvilised lugeda statistikablogi ning jälgida 2011. aasta rahvaloenduse sündmusi Twitteris.

STATISTIKATARBIJATE TAGASISIDE ON ENDISELT OODATUD

Statistikaamet jätkas tava korraldada vähemalt kaks tarbijauuringut aastas. Seekord hõlmas üks uuring põhitarbijaid, kes on kaasatud statistikaprogrammi koostamisse, ja teine Eesti Statistika Kvartalikirja lugejaid.

Statistikaprogrammi koostamisse kaasatuse uuringus küsitleti neid riikliku statistika põhitarbijaid, kellelt Statistikaamet kogub igal aastal ettepanekuid statistikaprogrammi täiendamiseks. Uuringu eesmärk oli saada riikliku statistika põhitarbijatelt tagasisidet senise koostöökogemuse kohta, et muuta statistikaprogrammi koostamine efektiivsemaks ja tarbijale mugavamaks. Kaks kolmandikku vastajatest hindas ettepanekute tegemist positiivselt. Suurem osa (80%) vastajatest pidas võimalust riiklike statistiliste vaatluste kava koostamisel kaasa rääkida väga heaks või pigem heaks. Uuringu kokkuvõte on avaldatud meie veebilehel aadressil <http://www.stat.ee/tarbijauuringud>.

Et 2009. aastast hakkas ilmuma uus väljaanne — Eesti Statistika Kvartalikiri —, korraldati selle kasutajate seas uuring, et saada värsket väljaande kohta tagasisidet ja koguda kvartalikirja arendamise ettepanekuid. Ankeeti said täita kõik, kes avasid elektroonilise kvartalikirja lingi Statistikaameti veebilehel. Uuringust selgus, et kvartalikiri on hästi vastu võetud ja lugejad on väljaande sisuga rahul. Uuringu kokkuvõte on avaldatud meie veebilehel aadressil <http://www.stat.ee/tarbijauuringud>.

Statistikaameti blogi

<http://statistikaamet.wordpress.com/>

Statistikaamet Facebookis

<http://www.facebook.com/Statistikaamet>

REL 2011 teated Twitteris

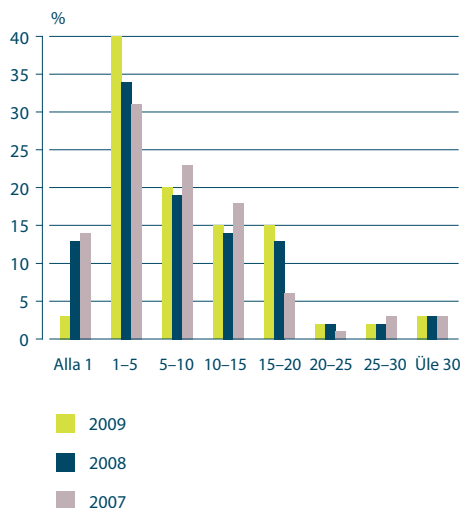
<http://twitter.com/REL2011>

Koos Eesti Statistikaametiga arutati riiklike registre sobivust rahvaloenduseks

Statistikaameti töötajad

Statistikaameti töötajad
organisatsioonisisese staaži järgi
31. detsembri seisuga, 2007–2009

TÖÖTAJATE ARV, KOOSSEIS JA TRENDID

2009. aasta lõpus oli Statistikaameti 361 koosseisulist ametikohta. Statistikaameti töötas möödunud aastal keskmiselt 431 teenistajat (sh 73 abiteenistajat ja 18 koosseisuvälist abiteenistajat ning 17 koosseisuvälist ametnikku). Teenistujaid oli keskmiselt 20 võrra vähem kui 2008. aastal.

Endiselt on Statistikaameti ülekaalus naisametnikud, keda on 86% kõigist ametnikest. Enamik (85%) ametnikke on kõrgharidusega (sh 13% 3+2-süsteemi magistrikraadiga ja 3% doktorikraadiga), 7% keskeriharidusega ja 9% keskharidusega. Nii abiteenistujate kui ka ametnike hulgas on endiselt kõige rohkem 51–60-aastaseid, 2009. aasta 31. detsembri seisuga oli neid ametnike seas 30% ja abiteenistujate seas 31%. Kõige suurem muutus on aastaga toimunud 61–65-aastaste ametnike seas — nende osatähtsus on suurenenud 4% võrra.

Möödunud aastal oli Statistikaameti töötajate volulavus tunduvalt väiksem kui aasta varem. Ilmselt tulenes see positiivne muutus hüppeliselt kasvanud tööpuudusest ja inimeste suurenenud ebakindlusest tuleviku suhtes, mistõttu ei julgetud töökoha vahetust ette võtta.

Töötajate volulavus^a, 2005–2009 (protsenti)

Teenistujate rühm	2005	2006	2007	2008	2009
Kõrgemad ametnikud	11,0	2,4	12,0	11,1	0,0
Vanemametnikud	8,0	12,9	16,0	17,1	5,6
Nooremametnikud	11,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Abiteenistujad	0,0	13,6	25,6	20,7	9,6
Teised koosseisuvälised teenistujad	10,3	11,7	37,5	50,0	23,5
Voolavus kokku	10,3	11,7	17,6 ^b	17,7	6,3
Voolavus koosseisuväliste teenistujateta	... ^c	... ^c	16,9 ^b	16,6	5,6

2009. aasta 31. detsembri seisuga oli kõige rohkem 1–5-aastase asutusesisese teenistusstaažiga ametnikke (40%). Võrreldes 2008. aastaga on selle rühma osatähtsus 6% võrra suurenenud, kuid samas on oluliselt (13%-st 3%-ni) vähenenud alla 1-aastase organisatsioonisisese staažiga teenistujate osatähtsus. Alla 1-aastase staažiga töötajate osatähtsuse märkimisväärne vähenemine on ilmselt tingitud töötajate volulavuse vähenemisest, mille tõttu uusi töötajaid värvatakse vähem. Teistes rühmades olulisi muutusi toimunud ei ole.

^a Tööl lahkunute arv on jagatud töötajate keskmise arvuga ja korrutatud sajaga. Siia arvatakse ainult omal soovil töölt lahkunud ja vallandatud (nt vanuse tõttu teenistusest vabastatud), s.t poolte kokkuleppel, tähtaja möödumise, katseaja ebarahuldavate tulemuste ja ametikohale mittevastavuse tõttu lahkunuid tabeli ei kajasta.

^b Võrreldes 2007. aasta aruandes avaldatuga on volulavuse arvutamise meetodikat revideeritud ja tööpärasuse eesmärgil on üldise volulavuse arvutamisest nii 2007. aastal kui ka edaspidi välja jäetud ajutise mõnekuulise lepinguga töötanud koosseisuvälised teenistujad.

^c Andmeid ei ole saadud või need on avaldamiseks ebakindlad.

KOONDAMINE JA STRUKTUURIMUUDATUSED

Aasta keskel selgus, et tegevuskulusid on vaja kokku hoida, seepärast tehti Statistikaametis möödunud aastal kaks struktuurimuudatust. Koondati 33,5 ametikohta — realselt koondati 25 inimest, osa koondatuid leidis töö teistes üksustes ja mõni koondatud ametikoht oli täitmata. Juhtimiskulude vähendamise eesmärgil ühendati majandusstatistika osakond (v.a väliskaubandusstatistika talitus, mis liideti ettevõtlusstatistika osakonnaga) ning valitsemis- ja finantssektori statistika osakond uueks, rahvamajanduse, finants- ja keskkonna arvepidamise osakonnaks. Kaotati personaliosakond eraldi üksusena ja koondati selle osakonna juhataja ametikoht, personaliosakonna töötajad viidi üle üldosakonna juhataja otsealluvusse.

VÄÄRTUSTE KOOLITUS

2009. aastal jätkati Euroopa Liidu tõukefondide toel Statistikaameti väärtuste koolitusprojektiga „Väärtuste juurutamine Statistikaametis: väärtuspõhine juhtimine ja väärtuspäev“, mida korraldati koos koolitusfirmaga Self II.

Projekti eesmärk oli saavutada juhtide kokkulepe ühiste väärtuste sisu ja väljundi kohta, suutlikkus näha väärtuste seost strateegiliste eemärkidega, oskus kanda ühiseid väärtusi oma igapäevatoos ja käitumises ning viia need töötajateni. Töötajatele seati eesmärgiks, et nad mõistaksid Statistikaameti ühiseid väärtusi, suudaksid neid siduda oma igapäevatoö ja käitumisega ning seeläbi paremini mõista nii oma üksuse kui ka Statistikaameti strateegilisi eesmärke ja enda rolli nende elluviimisel.

Projekti raames toimusid infotund ja eelvestlused, millega koguti informatsiooni väärtuste toimimisest ja neisse suhtumisest. Järgnesid juhtide koolitused ja juhtide arutelud oma töötajatega. Toimused ka väärtuste nädalad — iga nädal oli pühendatud ühele väärtusele.

Koolitusprojekti põhiosa oli kõiki töötajaid kaasav väärtuste seminar. Iga Statistikaameti töötaja sai osaleda ühepäevasel seminaril (väärtuspäeval), mis koosnes kolmest töötoast. Igas töötoas käsitleti ühte Statistikaameti põhiväärtust. Et väärtusi peaks organisatsioonis juurutama eelkõige väärtuspõhise juhtimise kaudu, juhatasid töötube Statistikaameti juhid. Osalejad õppisid paremini tundma kolleege teistest talitustest ja osakondadest ning sellega loodi eeldused paremaks koostööks, mis aitab muuta organisatsioonikultuuri üksusekesksest organisatsioonikeskseks. Projekti tulemuste kohta tegi Self II arendusjuht Karin Hango ettekande „Väärtused, igapäevatoö ja juhtimine“ Statistikaameti üldkoosolekul, millel osales 258 töötajat.

ÜHISÜRITUSED

Kui varasematel aastatel oli Statistikaametis tavaks korraldada Eesti kaunites paikades suvepäevi, siis 2009. aastal olid ürituste finantseerimise võimalused kesised ning otsustasime piirduda ühepäevase matkaga.

Matk Pakri poolsaare kirdekaldal sai alguse Balti jaamast 8. augusti varahommikul. Taevas oli pilvitu ja ilmateade oli lubanud väga sooja ilma. 64 matkaselli, kellest noorim oli 11-kuune, väljusid elektrirongist Põllküla peatuses, kust suunduti Põllküla vangilaagris surnud ingerisoomlaste kalmude juurde, jalutati kaunile Kersalu rannateel, käidi Lepiku talukalmistul Nikolai Triigi haua ja vaadati alla ilusalt 16 meetri kõrguselt pankrannikult. Pakri parimal liivarannal kinnitati keha ja soovijad said meres ujumas käia. Edasi suundusid matkalised Leetse mõisa varemete ja valitsejamaja juurde, möödusid raketibaasi angaaridest ja allveelaevnike õppekeskuse tuumareaktori hoonest ning võtsid suuna Paldiskisse. Matka pikkus oli umbes 16 kilomeetrit. Palavast päevast, värskest õhust ja pikast jalgisirännakust väsinuna jõudsid matkalised kella poole kuue paiku õhtul Tallinna tagasi.

Aasta lõppu tähistas Statistikaamet seekord mitmesuguste tegevustega. Üritused algasid juba keskpäeval meeleoluka fotoralliga vanalinnas. Osakondade võistkonnad pidid juhiste järgi üles leidma etteantud pildistamispaigad. Igas kohas tuli võistkonna liikmetel fotoaparaati püüda fotolavastus, mille teemad varieerusid kuumast päevast Pärnu rannas Romeo ja Julia kohtumiseni.

Õhtupoolikuks jõudsid kahekümnekraadise pakasega ringijooksmisest väsinud jahimehed Statistikaameti peahoone fuajeesse, kus neid ootasid ees lookas laud ja teisedki pidulised. Osa toitudest olid küll mõnda aega vaid silmadega söömiseks, sest toimus osakondadevaheline koogivõistlus. Seejuures said koogivalmistajad oma loomingle nime valida 2009. aastal ajakirjanduses enim kajastatud Statistikaameti pressiteadete pealkirjade seast. Ürituse korraldajad olid mõelnud ka vaimu erksana hoidmise peale ja vaheldust pakuti nii silmale kui ka kõrvale. Õhtu jooksul astusid üles Jorma Puusaag kitarril, siresäärsed tantsutüdrukud ja lõbus kloun populaarsete seltskonnamängudega. Peo lõppedes olid pidulised ühel meelel selles, et õhtu jooksul leidsid midagi meelepärast endale kõik osalejad. Suur tänu kõigile, kes vaeva nägid!

Meeleolukas Statistikaameti aastalõpupidu

KARJÄÄRIJUHTIMISE PÕHIMÕTETE JA PERSONALIPOLIITIKA VÄLJATÖÖTAMINE

2009. aastal jõudis lõppetappi karjäärijuhtimise põhimõtete väljatöötamine Statistikaametis ja aasta lõpus kooskõlastati ka sellekohane kokkulepe. Üks Statistikaameti karjäärijuhtimise eesmärke on luua järelkasv statistikaspetsialistide ja juhtide võtmeametikohtadele asutuse sees. Karjääri arendamise võimalust pakutakse nendele Statistikaameti töötajatele, kes seda arenguvestlusel soovivad.

Kokkulepeteks tehti põhjalik eeltöö. Arutelu selle üle, milline peaks olema Statistikaameti karjäärisüsteem, millised on asutuse vajadused ja milliseid tegevusi peaks planeerima, on üks personalitöö põhiteemasid olnud juba alates 2008. aasta algusest.

2009. aastal hakati kirja panema Statistikaameti personalipoliitikat. Kõikide osakondade esindajatest loodi töörühm, kelle kokkusaamiste ja kodutööde ning töötajatelt saadud tagasiside põhjal on kokku lepitud põhimõtted, kuidas tuleks töötajatesse suhtuda. Personalipoliitika väljendab töötajate kohtlemise viisi, mis kirjapandult tagab otsuste ja käitumisviiside järjepidevuse ning töötajate võrdse kohtlemise.

Personalitöö arendustöid — ühtse personalipoliitika kirjapanemine ja karjäärijuhtimise põhimõtete väljatöötamine — tehti 2009. aastal projekti „Edasipürgiv organisatsioon“ raames.

Statistikaameti sportlikud töötajad SEB maijooksul

Statistikaameti rahastamine

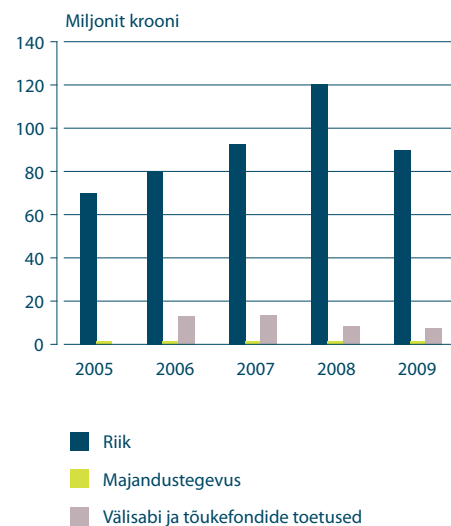
Statistikaameti tegevuskulud ja investeeringud, 2005–2009 (tuhat krooni)					
	2005	2006	2007	2008	2009
Kulud kokku	85 861,5	93 921,9	106 971,2	129 429,6	97 738,7
Tegevuskulud	85 861,5	90 521,3	103 302,4	118 688,6	93 227,3
IT-investeeringud	0,0	3 400,6	3 668,8	10 741,0	4 511,4
Kulud riigituludest	69 843,4	80 145,1	92 507,2	120 364,1	89 658,8
Tegevuskulud	69 843,4	76 744,5	88 838,4	109 623,1	85 147,4
personalikulud	50 413,8	56 695,7	69 103,1	86 661,1	69 539,4
majandamiskulud	19 429,6	20 048,8	19 735,3	22 962,0	15 608,0
IT-investeeringud	0,0	3 400,6	3 668,8	10 741,0	4 511,4
Kulud majandustegevusest laekunud tuludest	944,0	911,4	1 067,7	624,9	594,5
Tegevuskulud	944,0	911,4	1 067,7	624,9	594,5
personalikulud	186,5	597,2	442,0	280,1	148,6
majandamiskulud	757,5	314,2	625,7	344,8	445,9
Kulud Euroopa Liidu ja tõukefondide toetustest	15 074,1	12 865,4	13 396,3	8 440,6	7 485,4
Tegevuskulud	15 074,1	12 865,4	13 396,3	8 440,6	7 485,4
personalikulud	8 272,4	6 534,2	9 446,4	3 899,0	4 474,3
majandamiskulud	6 801,7	6 331,2	3 949,9	4 541,6	3 011,1
IT-investeeringud	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

2009. aastal olid Statistikaameti tegevuse finantseerimise kulud 97,7 miljonit krooni. 2008. aastaga võrreldes olid kulud 31,7 miljonit krooni ehk 25% väiksemad.

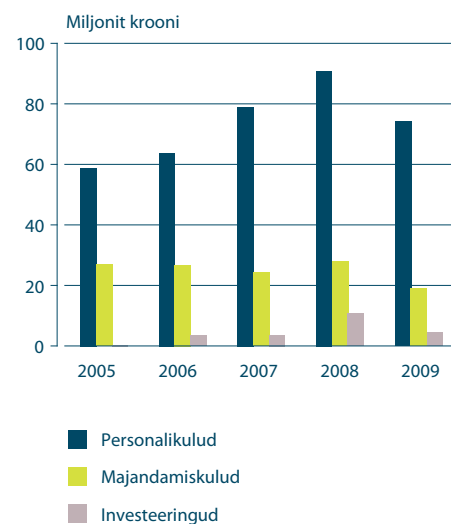
2009. aasta jooksul korrigeeriti Statistikaameti eelarvet mitu korda ja esialgu kinnitatud eelarve maht vähenes seetõttu üheksa miljoni krooni võrra. Eelarve vähendamiseks tuli kärpida töötajate palka ja osa töötajaid koondada.

Peale tegevuskulude olid rahva ja eluruumide loenduse kulud 2009. aastal 18,7 miljonit krooni.

Finantseerimisallikad, 2005–2009

Kulud, 2005–2009

Publikatsioonid 2009

„Eesti statistika aastaraamat. 2009. Statistical Yearbook of Estonia“

Eesti Statistika Kvartalikirj. Quarterly Bulletin of Statistics Estonia

„Eesti. Arve ja fakte 2009“ (e-väljaanne)

„Ettevõtlus Eestis. Business in Estonia“ (taskuteatmik)

„Immigrantrahvastik Eestis. Immigrant Population in Estonia“

„Keskond arvudes. 2008. Environment in Figures“ (taskuteatmik)

„Kultuur. 1997–2007. Culture“

„Kultuuris osalemine“ (teemaleht)

„Leibkondade elamistingimused“ (teemaleht)

„Linnad ja vallad arvudes. 2009. Cities and Rural Municipalities in Figures“

„Maakonnad arvudes. 2004–2008. Counties in Figures“

„Mini-faits sur l’Estonie 2009“ (prantsuskeelne taskuteatmik)

„Minifacts about Estonia 2009“ (inglisekeelne taskuteatmik)

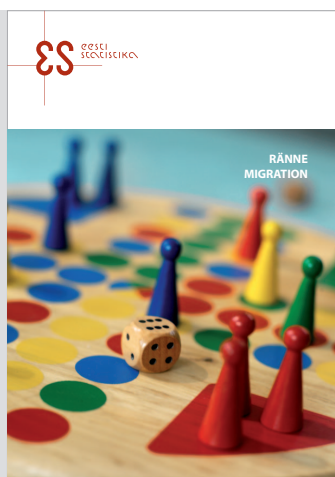
„Põllumajandus arvudes. 2008. Agriculture in Figures“ (taskuteatmik)

„Ränne. 2000–2007. Migration“

„Säästva arengu näitajad. Indicators of Sustainable Development“

„Täiskasvanute koolitus. Adult Education“

„Эстония. Факты и цифры 2009“ (venekeelne taskuteatmik)

Koostanud ja toimetanud Kairit Pöder
Kujundus ja küljendus: Maris Valk

Kirjastanud Statistikaamet, Endla 15, 15174 Tallinn
ISSN 1736-4043

Autoriõigus: Statistikaamet, 2010

Väljaande andmete kasutamisel või tsiteerimisel
palume viidata allikale.